

вості самостійного забезпечення національної безпеки України на сучасному етапі. З нашого погляду, вихід один: прагнути забезпечити фінансування контрактної служби в Збройних силах України і на цій основі зміцнити їх конкурентоспроможність і відповідно – національну безпеку держави.

Висновки

Головною перспективою забезпечення безпеки для нашої держави є необхідність вироблення стратегії побудови своїх відносин з НАТО. В цьому контексті доцільно брати до уваги насамперед національні інтереси Української держави, внутрішні процеси, які відбуваються в НАТО, а також необхідність знаходити варіанти двосторонніх відносин з третіми країнами.

З огляду на сьогоднішній рівень відносин з НАТО найбільш вагомим є продовження й поглиблення співробітництва в рамках існуючих процедур особливого партнерства, а також створення нових, більш дієвих механізмів співпраці. Оскільки існує величезна практична значимість стосунків України з НАТО і взаємна важливість продовження таких стосунків, Україні варто продовжувати брати участь у всіх спільних проектах та заходах партнерства, поступово намагаючись отримати певний вплив на процес прийняття рішень в євроатлантичному альянсі, хоча б стосовно тих сфер впливу, де в політичних і економічних умовах сьогоднішня Україна щодо зобов'язань та відповідальності виступає на од- ному рівні із країнами-членами НАТО.

раїна щодо зобов'язань та відповідальності виступає на од- ному рівні із країнами-членами НАТО.

Список використаних джерел

1. Вонсович О. Трансформація європейських структур безпеки // Політика і час. – 2007. – №2. – С. 43–44.
2. Гайдуков Л. НАТО в українському політикумі // Університет. – 2007. – №1. – С. 15–22.
3. Гречанинов В. Європа та нові виклики безпеки // Політика і час: суспільно-політичний журнал / Міністерство закордонних справ України. – 2007. – №6. – С. 20–23.
4. Кременецький Б. Участь національних підрозділів в операціях НАТО є дуже корисною для Збройних сил України / Інтерв'ю начальника управління євроатлантичної інтеграції Генерального штабу ЗСУ генерал-майора Б. Кременецького агентству УКРІНФОРМ за підсумками Комісії Україна – НАТО на рівні начальників штабів 21.11.2008 [Електрон. ресурс]. – Режим доступу: <http://ukraine-nato.ukrinform.ua/ua/news/1389/>
5. Соскін О. Хибні стереотипи щодо НАТО – перепона на шляху євроатлантичного розвитку України // Освіта та управління: науково-практичний журнал / АН Вищої школи. – 2008. – Т. 11, № 1. – С. 86–91.
6. Шкідченко В. Реформа безпеки і оборони // Політика і час. – 2006. – №12. – С. 30–32.

Л.Б. БАРАННИК,
к.е.н., доцент, Дніпропетровська державна фінансова академія

Соціалізація податків як принцип ефективного податкового регулювання в ринковій економіці

Розглядаються принципи ефективного податкового регулювання в ринковій економіці. Особливу увагу приділено такому принципу, як соціалізація податків, що означає встановлення податкового режиму для платника податку із врахуванням його соціального статусу. Наведені приклади соціалізації у сфері оподаткування в зарубіжних країнах.

Ключові слова: податок, соціалізація, соціальний захист, податкові пільги.

Рассмотрены принципы эффективного налогового регулирования в рыночной экономике. Особое внимание уделено такому принципу, как социализация налогов, что означает установление налогового режима для плательщика налога с учетом его социального статуса. Показаны примеры социализации в сфере налогообложения в зарубежных странах.

Ключевые слова: налог, социализация, социальная защита, налоговые льготы.

The article deals with the principles of effective fiscal management in a market economy. Particular attention is paid to the principle as the socialization of taxes, which means the establishment of the tax regime for the taxpayer, taking into account their social status. The examples of socialization in the taxation in foreign countries are also analyzed in the article.

Keywords: tax, socialization, social security, tax benefits.

Постановка проблеми. Формування ринкових відносин в Україні супроводжується реалізацією багатьох завдань. Серед них – створення ефективної податкової системи як однієї з визначальних складових функціонування економіки, що створює умови розвитку ринкового середовища, посилює рівень конкурентоспроможності національного виробника і дозволяє регулювати розподіл суспільного продукту серед населення з метою недопущення його збідніння.

Донедавна велися наукові дискусії з приводу кола об'єктів податкового регулювання. Нині навряд хтось стане запереч-

чувати, що до цього кола належать соціальні відносини. Наукові дослідження і практика державного регулювання підтверджують значимість податкових важелів у реалізації майже всіх складових соціальної політики. Можна погодитися з українським ученим З.С. Варналієм, який стверджує, що «оподаткування виступає важливим механізмом соціальної інтеграції, а податок – одним із основних засобів політичного управління й економічного регулювання соціальних процесів у сучасному суспільстві» [1, с. 87].

Аналіз досліджень та публікацій з проблеми. У вітчизняній економічній науці соціальні аспекти оподаткування – відносно нова сфера досліджень, проте останнім часом з'явилося чимало цікавих наукових статей і монографічних робіт з цієї проблематики. Серед них роботи В.Л. Андрущенка, З.С. Варналія, Ю.І. Ляшенка, А.М. Соколовської, В.Б. Тропіної та деяких інших. Особливий інтерес викликає монографія В.Б. Тропіної «Фіскальне регулювання соціального розвитку суспільства» [5], в якій податкова система розглядається як важливий інструмент соціальної політики держави та аналізується вплив прямих та непрямих податків на соціальні процеси в суспільстві. Ми же хочемо зосередити увагу на такому процесі, як соціалізація податків. Адже триває реформування вітчизняної податкової системи й у цієї проблеми з'являються нові аспекти, зокрема пов'язані із соціальним захистом населення.

Метою статті є теоретичне обґрунтування та розробка практичних рекомендацій щодо вдосконалення політики оподаткування в частині посилення її соціальної спрямованості.

Виклад основного матеріалу. Податки є тим елементом податкового механізму, в природі та сутності яких закладена здатність у процесі розподілу і перерозподілу ВВП регулювати соціально-економічні процеси.

У наукових публікаціях податкове регулювання визнається невід'ємною складовою податкового механізму. Економічна сутність податкового регулювання полягає у здійсненні заходів, що впливають на економічні й соціальні процеси шляхом зміни: 1) виду податків; 2) податкових ставок; 3) встановлення податкових пільг; 4) підвищення або зниження загального рівня оподаткування; 5) відрахувань до бюджету тощо. Отже, роль цього фінансового інструменту в ефективному функціонуванні системи оподаткування достатньо важлива.

Податкове регулювання виконує функції: 1) встановлення певних пропорцій у розвитку галузей економіки (маніпулювання ними в залежності від завдань, які стоять перед суспільством), що сприяє довготривалому економічному зростанню; 2) вирівнювання розвитку територій; 3) вирівнювання добробуту населення з метою зменшення майнової та соціальної нерівності та запобігання соціальних конфліктів.

У сучасній теорії податкового менеджменту інструменти податкового регулювання з погляду характеру їхньої дії поділяють на такі групи, як системні, комплексні й локальні (див. рис.). До групи комплексних інструментів слід додати такий елемент, як спеціальні податкові режими за соціальною ознакою. Це означає, що податковий режим встановлюється для платників податку залежно від соціального статусу (малозабезпечені чи багаті, склад сім'ї, форма навчання тощо).

Соціалізацію податків не варто ототожнювати з індивідуальним підходом до платника податку, хоча перше не виключає друге. Під соціалізацією податків ми розуміємо один із принципів ефективного податкового регулювання. Разом з іншими він допомагає створенню сприятливого податкового клімату в країні, при якому податки не заважають нормальній життєдіяльності громадян та розвитку підприємництва й тим самим сприяють наповненню бюджету. Соці-



Класифікація інструментів податкового регулювання

Складено автором за [3].

лізація податків – це тривалий процес перебудови багатьох принципів і методів державного регулювання і сприйняття податку державою як дещо іншого, ніж нині прийнято. Це – виховання такої «податкової культури», що має призвести до певної гармонії інтересів у суспільстві.

Вивчення основних світових тенденцій податкового регулювання, дослідження впливу оподаткування на різні типи виробництва, особливості практичної реалізації окремих інструментів податкового регулювання, існування механізму оподаткування, а також реалії сучасної економічної ситуації дозволяють сформулювати такі основні принципи ефективного податкового регулювання, дотримання яких забезпечить посилення соціальної спрямованості податків:

1 – збалансованість інтересів усіх учасників податкових відносин;

2 – превалювання регулюючої функції оподаткування над фіскальною;

3 – «точковий» характер податкового впливу, продиктований обмеженістю ресурсів, з одного боку, і глибоким розумінням об'єкта впливу – з іншого;

4 – «вбудованість» заходів податкового регулювання в систему інших заходів державного впливу;

5 – зміна ідеології податків із данини державі на інструмент демократичного розвитку суспільства;

6 – соціалізація податків;

7 – урахування світових тенденцій в сфері оподаткування.

Перші чотири принципи сформульовані російським економістом О.В. Гордєєвою [4], останні три – нами. Коротко соціальну визначеність означених принципів можна прокоментувати так.

Перший принцип пов'язаний із вирішенням проблеми, яку умовно можна назвати «конфліктом інтересів». Конфлікт закладений в основу побудови самої податкової системи. Податки – примусове вилучення частини доходу господарюючого суб'єкта, вони об'єктивно знижують споживання, заощадження та інвестиції. Зазначена модель («конфлікт інтересів») є нестабільною і не рівноважною моделлю, трансформується часом у такі потворні форми, як ухилення від сплати податків, відхід у тіньову економіку, незаконне підприємництво тощо. Альтернативою може бути модель «балансу інтересів», що передбачає, наприклад, надання певних вигод в обмін на необхідні витрати, коли всі три сторони в тій чи іншій мірі зацікавлені в реалізації єдиної мети [4, с. 33].

Прикладом можливої реалізації такої моделі у податковій сфері може стати податкове стимулювання інвестицій, коли в обмін на надання бізнесу податкових пільг по інвестиційній діяльності держава отримує додаткові податкові надходження, а суспільство – «соціальний ефект», що виражається у створенні додаткових робочих місць, поліпшенні умов праці, вирішенні інших проблем. Тому пошук точок перетину взаємних інтересів – одне зі складних і необхідних завдань сучасної фінансової політики держави.

Інший приклад – конфлікт інтересів рівнів влади: державної і регіональної та місцевого самоврядування. Балансування інтересів учасників може реалізуватися через механізм розподілу повноважень у податковій сфері. Наприклад, у зарубіжних країнах органам місцевого самоврядування надано досить широке право у сфері податкової юрисдикції. В Болгарії, Кіпрі, Естонії, Греції, Латвії, Норвегії та Румунії особистий прибутковий податок належить до місцевих податків, а в Бельгії, Данії, Фінляндії, Швеції та Швейцарії органи місцевого самоврядування самостійно визначають ставки, за якими будуть оподатковуватися доходи громадян [5, с. 68].

Другий принцип означає, що жорсткі фіскальні важелі, особливо якщо вони економічно необґрунтовані і невинувдані, не можуть складати основу податкової політики. Регулююча функція оподаткування повинна домінувати у процесі прийняття управлінських рішень у сфері оподаткування, в той час як фіскальна складова все більшою мірою повинна йти на другий план. Багаторічний досвід розвинених країн підтверджує, що податкове регулювання служить потужним чинником державного впливу на економіку. Воно сприяє формуванню суспільно необхідних пропорцій розвитку, створенню ефективної структури економіки, переливу капіталу в сфері, які особливо важливі для сталого соціального та економічного розвитку. В Україні податкове регулювання використовується поки що в значно меншій мірі і не виконує тієї ролі, яка властива йому в країнах з розвинутою ринковою економікою. Податкова реформа, яка стартувала в 1991 році з прийняттям Закону України «Про систему оподаткування», спочатку гіпертрофувала фіскальну функцію податків і була спрямована насамперед на вилучення коштів у підприємств з метою покриття дефіциту бюджету і забезпечення зростання доходів держави, без урахування інтересів інших суб'єктів ринкових відносин. Безперечно, «регулятивний» не означає м'який і безконтрольний. Одним із прикладів підвищення ефективності державного податкового менеджменту може стати механізм надання податкових преференцій. Причому пільги тут слід розуміти в самому широкому сенсі цього слова: це і зниження податкових ставок, і податкові кредити, і податкові канікули тощо.

У зв'язку з цією обставиною контроль з боку держави над використанням платниками податків коштів, вивільнених внаслідок надання пільг по податках або зміни термінів їх сплати має бути посиленним. Необхідність цього зумовлена тим, що «недоперерахування» платниками податків внаслідок надання пільг суми за своєю економічною суттю є прихованою формою державних коштів.

Необхідність третього принципу продиктована, з одного боку, наявним дефіцитом ресурсів держави, з іншого – глибоким розумінням істоти об'єкта регулювання. Даний принцип відповідає загальносвітовим тенденціям розвитку. Найбільш важлива з них – перехід від загальних, автоматичних стимулів до селективних, вибіркових, дискреційних. Довід про необхідність глибокого розуміння істоти об'єкта регулювання з метою

«точкового», прицільного впливу на ті чи інші підприємства, сегменти економіки базується на об'єктивних відмінностях податкового навантаження підприємств, що відносяться до різних типів виробництва (фондо-, матеріало- і трудомістких), галузей та різних категорій платників [4, с. 35].

Як позитивний приклад застосування цього правила в Україні можна назвати оновлення системи оподаткування приватних підприємств – «спрощенців». Законом України «Про внесення змін до Податкового кодексу України і деяких інших законодавчих актів України, що стосуються спрощеної системи оподаткування, обліку і звітності» визначено чотири групи підприємств, які можуть працювати за спрощеною системою. Для кожної групи встановлені відповідні ставки податку та порядок його сплати. Важливість «спрощенців» для бюджету тривалий час ставилася під сумнів. Дійсно, 4572 грн. ЄСВ, які сплачують «спрощенці» на рік, незначно посилюють їхню позицію порівняно з 25 102 грн. на рік, що сплачує пересічний найманий працівник. Однак прями податки зі «спрощенців» – це лише частина того, що вони роблять для українського суспільства та держбюджету.

Є ще так звані побічні ефекти. Перший з них – податки на споживання. За даними Міністерства фінансів України, у 2011 році середній місячний дохід від підприємницької діяльності становив 4150 грн. Це означає, що кожного місяця підприємець витрачав 1032 грн. на ПДВ, акцизи та імпорتنі мита. Звичайно, тут можна сперечатися про справедливість, оскільки найманий працівник платить більше податків з доходів, а підприємець – зі споживання, але факт залишається фактом: за рік середньостатистичний підприємець вносить до бюджету через непрямі податки близько 12,4 тис. грн. Другий «побічний ефект» – це створення робочих місць для найманих працівників. Так, у 2011 року завдяки 1,3 млн. «спрощенців» підтримувалося близько 1 млн. найманих працівників. Тобто майже кожен підприємець додатково створив можливість для сплати 25,1 тис. грн. через свого найманого працівника [6].

Актуальність четвертого принципу – вбудованість заходів податкового регулювання в систему інших заходів державного впливу наочно демонструє регулювання особливих економічних зон (ОЕЗ). У розвинених країнах при створенні ОЕЗ за мету ставиться перш за все технічне переоснащення виробництва на основі нових технологій, тому надаються в основному податкові пільги. У країнах, що розвиваються, крім модернізації економіки пріоритетними є цілі залучення зарубіжного капіталу і передового управлінського досвіду, тому і пільги надаються не тільки в системі оподаткування, а й по оренді землі, використанні робочої сили [4, с. 36].

П'ятий принцип – зміна ідеології податків – означає, що податки повинні перетворити свою сутність і для держави, і для громадян, тобто бути не даниною державі, а стати інструментом демократичного розвитку суспільства. Люди мають розуміти, чому ці податки введені, з кого і як вони збираються, куди надходять, а найголовніше – як витрачаються. Немає прозорості – немає бажання платити податки.

В умовах гострої майнової нерівності оподаткування необхідно спрямувати на досягнення соціальної справедливості. Зв'язок між рівнем податків і рівнем життя має бути відчутним. І разом із тим усі громадяни мусять нести однакову відповідальність за сплату чи несплату податків.

Шостий принцип – соціалізація податків. Як вище зазначалося, це означає врахування соціального статусу платника податку, а саме: сімейного стану, інвалідності, віку, податкового навантаження на сімейний бюджет тощо. Соціальні аспекти оподаткування враховуються головним чином у формі або відрахувань із податкової бази, або податкових пільг, або встановленні спеціальних ставок.

Перші згадки про соціальність податків знаходимо у творах Аристотеля, йдеться про сесітії – податки на проведення благодійних обідів, справляння культових заходів й інші громадські цілі. Витоки ідеї соціалізації податків пов'язані з ім'ям німецького економіста А. Вагнера. З початку ХХ ст. утверджується висловлена ним думка, згідно з якою фискальна мета податку замінюється соціальною. Це було викликано початком нової епохи, появою нових соціальних ідеалів. На той час ідеалом оподаткування стало прагнення до більшого зрівняння доходів через їх розподіл, до зменшення прірви між багатими і незаможними. Фундатором популярної реформістської теорії «податки – інструмент зрівняння доходу» є французький політичний діяч Е. Жирарден. Суть його ідеї в тому, що за допомогою прямих податків (прибуткового, податку зі спадщини й дарувань), що стягуються за прогресивними ставками, можна ліквідувати майнову нерівність, яка виникає з розвитком суспільства. При цьому прибічники цієї теорії виступають за обмеження оподаткування підприємств, інакше, на їхню думку, зникне стимул до розширення виробництва. Однак і донині практично у всіх країнах світу триває пошук оптимальної моделі податкової системи, в якій соціальність гармонійно поєднувалася б з іншими мотивами у стягненні податків.

Сьомий принцип – врахування світових глобальних тенденцій. У нашій країні податкова система склалася не так давно. Тому для України важливо стежити за змінами в податковій сфері в інших, насамперед європейських, країнах, вивчаючи як позитивний, так і негативний досвід з погляду означеної проблеми.

Одним із проявів соціалізації податків у країнах ЄС є застосування різних схем сплати податку на доходи фізичних осіб (ПДФО). Вони відрізняються за рівнем прогресивності податкових ставок, кількістю податкових розрядів та рівнем соціальності. Диференційовані не тільки ставки ПДФО, що мають різні рівні доходів, а й податкові відрахування та податкові пільги, що забезпечують соціальну справедливість оподаткування.

Другий приклад – заходи, що спрямовані на збільшення податкового навантаження на доходи великих корпорацій і багатих осіб та його зменшення на низько дохідні групи населення.

У багатьох економічно розвинутих країнах громадяни з низькими річними доходами повністю звільнені від ПДФО.

Наприклад, у Люксембурзі нульова ставка застосовується при доходах до 9750 євро, в Австрії – до 10 тис. євро, в Ірландії – до 5210 євро, у Швеції – 306 тис. шведських крон, в Австралії – до 6 тис. австралійських доларів. Навіть у Китаї бідні верстви населення, а також жителі сіл звільнені від сплати податку з доходів. Неоподаткований мінімальний дохід у цій країні становить 3 тис. юанів (\$456). У США найменшу частину свого доходу (10%) віддають ті, хто заробляє за рік до \$8450 [7, 8].

Важливим інструментом податкового навантаження на громадян із високим рівнем доходів є трансформація ПДФО у напрямі підвищення його прогресивності. З цієї метою у 2010–2011 роках уряди ряду європейських країн вдалися до таких заходів: запровадили додаткові ставки прибуткового податку на високі доходи (Великобританія, Греція), підвищили його максимальні ставки (Греція, Іспанія, Італія, Люксембург, Португалія, Франція), знизили мінімальну ставку прогресивної шкали та підвищили неоподаткований мінімум доходів (Німеччина), збільшили кількість розрядів прогресивної шкали (Великобританія, Греція) [9, с. 101]. У деяких країнах Європи найбільші ставки податків установлені для доходів, що перевищують двократний розмір середньої заробітної плати в країні, однак у більшості з них – для надвисоких доходів, якими вважаються річні доходи у розмірі понад 50 тис. євро (їх має приблизно 30% загальної чисельності зайнятих, наприклад, у Данії, Бельгії, Люксембурзі) [7].

Однією з головних функцій системи державних фінансів країн ЄС є забезпечення високих соціальних стандартів життя населення. Для формування справедливої та зрозумілої системи державних фінансів у багатьох європейських країнах витрати на соціальні трансферти фінансуються тільки з надходжень від ПДФО. Роль ПДФО у структурі надходжень до державних бюджетів таких країн світу, як Великобританія, Данія, Канада, США, Німеччина, Японія, й деяких інших зростає.

Значимість ПДФО для наповнення зведеного бюджету України також велика. Однак ПДФО в Україні не є соціально справедливим. Бідні верстви населення у структурі власних витрат сплачують значно більший обсяг коштів, ніж багаті. Середня ефективна ставка податку на зарплату в 50 разів вища за податкову ставку на підприємницькі доходи, а також в 4,5 раза вища за ставку податку на власність. За словами фахівця з питань оподаткування К. Швабія, понад 90% усіх надходжень від сплати ПДФО дає заробітна плата населення, а прогресивний податок на доходи фізосіб спрямований на те, щоб багаті платили більше за бідних [10].

Зміна ставок ПДФО в Україні з 1991 року відбувалася декілька разів. З 1 грудня 1993 року до 1 жовтня 1994 року для наповнення казни запровадили найжорсткішу шкалу оподаткування з максимальною ставкою 90%. Але попри збільшення ставок майже вдвічі доходи бюджету від прибуткового податку з громадян зменшилися. Спрацювало правило Лаффера, згідно з яким зростання податкового тиску вище оптимальної точки призвело до зменшення надходжень. До 2004

року діяла прогресивна шкала оподаткування з мінімальною ставкою 10% і максимальною – 40%. Розмір ставки залежав від обсягу оподаткованого доходу, який вимірювався кількістю мінімальних зарплат. Чим більшим був дохід особи, тим вищу ставку податку застосовували до неї. З 2004 року Україна перейшла на єдину пропорційну ставку оподаткування розміром 13%, з 2007 року – 15%. Згідно з пунктом 167.1 ПКУ з 2011 року діє базова ставка розміром 15% для доходів, які за місяць не перевищують 10 мінімальних зарплат та 17% для доходів понад 10 мінімальних зарплат [11, с. 316].

Але після прийняття ПКУ з урахуванням перекладання непрямих податків (ПДВ, акцизних зборів та єдиного податку) бідні не стали платити менше багатих, переконує експерт [10].

Нині в Україні триває реформа податкової системи, яка є предметом постійних дискусій у наукових колах, ЗМІ, серед експертів та урядовців, пересічних громадян. Нині вже можна говорити про певні позитивні тенденції. Так, за даними Міністерства фінансів України, у 2011 році значно зросли податкові надходження до бюджету порівняно з 2010 роком. Протягом 2010–2011 років основну частину податкових надходжень як складової доходів бюджету становили три бюджетоутворювальні податки – податок на прибуток, ПДВ, акцизний податок [12].

Ставка податку на прибуток підприємств з 1 квітня 2011 року становила 23% й надалі до 2014 року має знизитися до 16%, а ставка ПДВ – до 17%. Позитивним кроком є запровадження автоматичного відшкодування ПДВ, звільнення новостворених підприємств від оподаткування на п'ять років.

Уряд України затвердив концепцію реформування податкової системи до 2015 року, яка постійно коригується і удосконалюється. Наразі триває обговорення ряду новацій. За словами заступника голови ДПС України А. Ігнатова, уряд має намір зберегти спрощену системи оподаткування та ряд пільг із податку на прибуток. Серед нових ініціатив – зниження ставок основних податків: ПДВ з 20% до 7–12%, ЄСВ з 37–49% до 15%, ПДФО з 15–17% до 10% з паралельним впровадженням прогресивної шкали [13].

З 1 січня 2013 року введено в дію податок на нерухоме майно, відмінне від земельної ділянки. Його платниками є фізичні та юридичні особи, в тому числі нерезиденти, які мають у власності житлову нерухомість. Така нерухомість оподатковується відповідно до ставок податку, встановлених сільською, селищною або міською радою.

В історії нашої країни вже був подомовий податок на нерухоме майно містян, його запровадження датується 1863 роком. Прийшов час здійснення у цій сфері серйозних новацій, які мають створити передумови для модернізації економіки та подальшого успішного розвитку українського суспільства.

Нині обговорюється проект, згідно з яким слід повернути податок на бездітних, що діяв у СРСР. Зокрема, пропонується підвищене податкове навантаження (17%) розповсюдити на бездітних українців, які досягли 30 років. Виключенням стануть бездітні інваліди I–III груп. Сім'ї, які виховали одного–двох дітей,

будуть платити податки за ставкою 15%, трьох–чотирьох (за умови, що молодша дитина має досягти трьох років) – 10%, п'яти і більше – 5% незалежно від рівня доходів. В європейській практиці таких норм немає. В Україні згідно з п. 169.4.1 ПКУ діє податкова соціальна пільга для багатодітних сімей та громадян із доходом нижче 1,4 мінімальної заробітної плати.

У законопроекті вказується, що пільги не будуть надаватися особам, які позбавлені батьківських прав, які відмовляються від сплати аліментів. Між іншим, у поправках нічого не сказано про осіб, які за станом здоров'я не можуть мати дітей. Проект викликав неоднозначну реакцію у громадян. На нашу думку, цей податок слід запровадити. Вважаємо, що він трохи активізує реєстрацію шлюбів (не секрет, що кількість громадянських «шлюбів» на відміну від офіційних значно зросла) й у подальшому – народжуваність.

Додатковим джерелом наповнення бюджету з 1 січня 2012 року мав стати податок на розкіш. Під нього мали підпасти житло значної площі, дорогі автомобілі, літаки, яхти, захмарні доходи та великі покупки. Планувалося 98% коштів, отриманих з податку на розкіш, спрямувати на виплати пенсіонерам. Однак податок на розкіш поки не введено. Уже кілька років йдеться про запровадження податку на зарплати вище 100 тис. грн. Ідея полягає в тому, щоб багаті громадяни платили не 17% прибуткового податку, а 30–40%. Не виключено, що податок не принесе бажаних доходів – багато хто з тих, хто має такі гроші, просто сховається в тінь. За даними досліджень аудиторської компанії «Ернст енд Янг», новий податок ударить насамперед по вітчизняних топ-менеджерах, які отримують від 120 тис. грн. на місяць у фармацевтичних фірмах, до 450 тис. – у нафтогазовій сфері, 500 тис. – у банках і 150–800 тис. – у важкій промисловості. Ця ініціатива також поки що залишається задекларованою. Між іншим, справедливо, коли турботу про бідних покладають не на державу, а на плечі тих, хто заробляє більше. В законодавстві інших країн також є норми обкладення податками великого бізнесу, який отримує надприбутки [14].

Висновки

Розглянуті заходи, що відбуваються в Україні в сфері оподаткування, є явними ознаками соціалізації податків. Цей процес є органічною складовою соціалізації економіки і проходить у руслі загальносвітових економічних тенденцій. Однак для підвищення ефективності податкової системи й спрямування її у напрямку соціальної справедливості слід запровадити прогресивну ставку оподаткування, яка в зарубіжних країнах є одним із інструментів забезпечення соціальної стабільності та реалізації податком його соціальної функції. З огляду на сучасний рівень доходів населення доцільно знизити податкове навантаження за рахунок прямих податків і збільшити неоподаткований мінімум до рівня прожиткового мінімуму. Якщо запровадити облік функціонального і децильного розподілу доходів населення, це дасть змогу посилити оцінку обсягів і структури доходів, що ви-

ключаються з оподаткування завдяки застосуванню різних податкових звільнень. Адресність та індивідуалізація стягнення податків згодом дозволить відмовитися від витратного механізму податкової соціальної пільги. Планування надходжень ПДФО за програмно–цільовим методом бюджетного регулювання дозволить раціональніше та економічніше витратити бюджетні кошти на рівні органів місцевого самоврядування. Слід рішуче спрямовувати державну податкову політику на оподаткування доходів найбагатших верств населення. Отже, вищезначені міри та додержання окреслених принципів ефективного податкового регулювання у сукупності дадуть змогу Україні піднятися до рівня тих країн, де створено соціально орієнтовану ринкову економіку.

Список використаних джерел

1. Податкова політика України: стан, проблеми та перспективи: монографія / П.В. Мельник, Л.Л. Тарангул, З.С. Варналій [та ін.]; за ред. З.С. Варналія. – К.: Знання України, 2008. – 675 с.
2. Тропіна В.Б. Фіскальне регулювання соціального розвитку суспільства / В.Б. Тропіна; НДФІ. – К., 2008. – 368 с.
3. Податковий менеджмент: Навч. посібник / Ю.Б. Іванов, А.І. Крисоватий, А.Я. Кізіма, В.В. Карпова. – К.: Знання, 2008. – 525 с.
4. Гордеева О.В. Принципы эффективного налогового регулирования / О.В. Гордеева // «Финансы». – 2010. – №9. – С. 33–36.
5. Швабій К. Оподаткування доходів населення: проблеми науки та практики: монографія / К. І. Швабій. – Ірпінь: Нац. ун-т ДПС України, 2009. – 296 с.
6. Хто кого годує [Електрон. ресурс]. – Режим доступу: <http://www.epravda.com.ua/publications/2013/03/27/367798/>
7. Налогообложение доходов физических лиц в экономически развитых европейских странах: социальный аспект [Електрон. ресурс]. – Режим доступу: <http://nefakt.info/18911/>
8. Сколько налогов платят в Европе [Електрон. ресурс]. – Режим доступу: http://finforum.org/page/index.html/_/economics/skolko-nalogov-platat-v-jevrope-r10473
9. Соколовська А.М. Податкова політика в Україні в контексті тенденцій реформування оподаткування у країнах ЄС / А.М. Соколовська, Т.В. Крещук // Фінанси України. – 2012. – №1. – С. 94–115.
10. Швабій К. Податок з доходів фізичних осіб: проблеми і перспективи / К. Швабій // Вісник податкової служби України. – 2012. – №6. – С. 33–35.
11. Податковий кодекс України: чинне законодавство зі змінами та допов. станом на 1 березня 2013 р.: (Офіц. текст). – К.: Паливода А.В., 2013. – 704 с.
12. Показники виконання бюджету України за 2011 рік [Електрон. ресурс]. – Режим доступу: http://www.minfin.gov.ua/file/link/328305/file/DBU_ZBU.pdf
13. Концепція реформування податкової системи – пропозиції бізнесу враховані [Електрон. ресурс]. – Режим доступу: <http://sts.gov.ua/media-tsentr/novini/62200.html>
14. Податок на розкіш: чому багаті платять менше [Електрон. ресурс]. – Режим доступу: <http://tsn.ua/groshi/bagati-platyat-menshe-chomu-podatok-na-rozkish-zdusvya.html>